

Revisionskrivelse

Socialnämnden

För kännedom
Kommunfullmäktige
Kommunstyrelsen

Framtidens äldreomsorg

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gnesta kommun genomfört en granskning av planering inför framtidens äldreomsorg. Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden säkerställt att arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och med tillräcklig intern kontroll.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden **ej** säkerställt att arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg bedrivs på ett *ändamålsenligt* sätt och med tillräcklig *intern kontroll*.

Följande rekommendationer lämnas till socialnämnden:

- Att nämnden upprättar en plan/strategi som tydligt visar inriktningen för arbetet med äldreomsorgen på lång sikt (> 3 år).
- Att upprätta beslutsunderlag (planer/strategier) som är heltäckande inom området, dvs. att beslutsunderlagen omfattar digitalisering, utbud av boenden och övriga delar som berör granskningsområdet.
- Att nämnden fastställer direktiv för hur, när och i vilken omfattning arbetet med framtidens äldreomsorg ska följas upp till nämnden.

Gjorda iakttagelser och bedömningar redovisas i bifogad rapport, som härmed överlämnas till socialnämnden för svar och till styrelsen och fullmäktige för kännedom. Rapporten har behandlats och godkänts vid revisorernas möte 2022-06-08. Revisorerna önskar svar från socialnämnden senast 30 september 2022.

REVISORERNA

Sune Åkerlind
Ordförande

Kjell Bernhardsson
Vice ordförande

Framtidens äldreomsorg

Gnesta kommun

Juni 2022

Carin Hultgren, Certifierad kommunal revisor

Tobias Björn, Certifierad kommunal revisor

Jonathan Melkko

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gnesta kommun genomfört en granskning av planering inför framtidens äldreomsorg. Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden säkerställt att arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och med tillräcklig intern kontroll.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden **ej** säkerställt att arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg bedrivs på ett **ändamålsenligt** sätt och med tillräcklig *intern kontroll*.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning	
1. Finns det en långsiktig planering inom området? > 3 år.	Nej	
2. Finns det en tydlig och ändamålsenlig framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg?	Delvis	
3. Är beslutsunderlagen inom området heltäckande?	Delvis	
4. Finns det en tillräcklig uppföljning av arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg till omfattning och innehåll?	Nej	
5. Fattar nämnden tydliga och aktiva beslut utifrån uppföljning avseende framtidens äldreomsorg?	Nej	

Rekommendationer

För att utveckla granskningsområdet bör socialnämnden prioritera följande rekommendationer:

- Att nämnden upprättar en plan/strategi som tydligt visar inriktningen för arbetet med äldreomsorgen på lång sikt (> 3 år).
- Att upprätta beslutsunderlag (planer/strategier) som är heltäckande inom området, dvs. att beslutsunderlagen omfattar digitalisering, utbud av boenden och övriga delar som berör granskningsområdet.
- Att nämnden fastställer direktiv för hur, när och i vilken omfattning arbetet med framtidens äldreomsorg ska följas upp till nämnden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	3
Bakgrund	5
Syfte och revisionsfrågor	5
Revisionskriterier	5
Avgränsning	5
Metod	4
Granskningsresultat	5
Långsiktig planering	5
Framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg	7
Beslutsunderlag	10
Uppföljning	12
Beslut	13
Samlad bedömning	15
Rekommendationer	15
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	16

Inledning

Bakgrund

De kommande årens demografiska utveckling innebär en kraftig ökning av antalet äldre samtidigt som befolkningen i arbetsför ålder utvecklas långsammare. De ekonomiska förutsättningarna kommer därför att innebära krav på att "göra mer med mindre", dvs att äldreomsorgen bedrivs effektivt idag och med en planering för framtiden. Här finns också en förväntan att verksamheten ska bedrivas med en hög kvalitet som har sin utgångspunkt i den enskildes behov.

Med *framtidens äldreomsorg* avses hur behovet på lång sikt ser ut och hur behovet ska tillgodoses i form av insatser kopplat till trygghetsboende, demensboende, hemtjänst m.fl. Vidare avses hur kompetensförsörjningen ska tillgodoses samt hur kommunen arbetar med digitalisering och välfärdsteknik. Dessa är frågor som tillsammans skapar förutsättningar för hur äldreomsorgen kommer att se ut i framtiden.

Från kommunens mål- och budgetdokument 2022-2024 framgår att prognosen fram till 2030 är att personer som är 80 år och äldre kommer att öka med ca 60 procent jämfört med 2020. Detta ska även jämföras mot rikets 49 procent.

Kommunens äldreomsorg står därför inför stora utmaningar. Detta ställer stora krav på att verksamheten utformas på ett långsiktigt uthålligt sätt. Ett bristfälligt arbete inom området riskerar att verksamheten inte bedrivs och utvecklas på avsett sätt.

Revisorerna har utifrån sin bedömning av väsentlighet och risk beslutat att genomföra en granskning avseende socialnämndens arbete med att utforma framtidens äldreomsorg.

Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om socialnämnden säkerställt att arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och med tillräcklig intern kontroll.

Revisionsfrågor:

1. Finns det en långsiktig planering inom området? > 3 år.
2. Finns det en tydlig och ändamålsenlig framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg? Fokus på flexibilitet och effektivitet
3. Är beslutsunderlagen inom området heltäckande? Fokus på konsekvensanalys och jämförelse med likartade kommuner.
4. Finns det en tillräcklig uppföljning av arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg till omfattning och innehåll?
5. Fattar nämnden tydliga och aktiva beslut utifrån uppföljning avseende framtidens äldreomsorg?

Fråga 1-2 utgör underlag för att pröva om granskningsområdet hanteras på ett ändamålsenligt sätt. Fråga 3-5 utgör underlag för att pröva om den interna kontrollen är tillräcklig.

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar. Följande revisionskriterier används i granskningen:

- Kommunallagen 6:6, 6:38, 11:1
- Socialtjänstlagen 3:1-2, 5:4-6
- Kommuninterna styrdokument som rör granskningsområdet

Avgränsning

Granskningen avgränsas till att avse socialnämndens ansvar för äldreomsorgen. I tid avgränsas granskningen i huvudsak till år 2022, till viss del även 2021. I övrigt se syfte och revisionsfrågor.

Metod

Granskningen har genomförts genom analys för granskningen relevant dokumentation samt kompletterande intervjuer med:

- Socialnämndens presidium
- Socialchef
- Verksamhetschef för administration och bistånd

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Granskningsresultat

Långsiktig planering

Revisionsfråga 1: Finns det en långsiktig planering inom området? > 3 år

lakttagelser

Nedan beskrivs ett antal planeringsdokument med koppling till området äldreomsorg.

Äldreomsorgsplan

Socialnämnden har tidigare fastställt en Äldreomsorgsplan. Syftet med planen beskrivs vara att tydliggöra den ambitionsnivå och det förhållningssätt som ska genomsyra vård och omsorg i Gnesta kommun. I sammanhanget bör dock noteras att planen var gällande under perioden 2015-2018. Vid intervjuer med nämnds- och förvaltningsföreträdare framgår att ett arbete för att reviderade planen är tänkt att ske till hösten 2022 inför ny mandatperiod.

Några av anledningarna till att planen inte reviderats tidigare beskrivs vara chefsomsättning, pandemi och tillsättning av ny socialchef¹. Detta beskrivs även i övrigt ha påverkat förutsättningarna för den långsiktiga planeringen och utvecklingsarbetet inom nämndens verksamhetsområden.

Mål, uppdrag och budget

I socialnämndens Framtidsplan 2022-2024² framgår mål, uppdrag och budget för de olika verksamheterna inom nämndens ansvarsområde. Nämndens mål är upprättade utifrån kommunfullmäktiges kommunövergripande inriktningsmål. Utifrån de olika nämndsmålen finns sedan indikatorer och målvärden fram till 2024. Framtidsplanens perspektiv sträcker sig således från 2022 till 2024 och betraktas inom denna granskning ej som långsiktig planering³.

I Framtidsplanen 2022-2024 finns det mål med koppling äldreomsorg, som exempelvis målet "*Socialnämndens sociala omsorg stödjer den enskildes möjligheter till en trygg och meningsfull tillvaro*".

Nämndens budgetram och investeringsplan ingår i Framtidsplanen. Budgetramen för 2022 visar på att *Äldre, funktionsstöd, hälso- och sjukvård* har fått utökad budgetram som till stor del härleds till ökade personalkostnader. Nämndens investeringsplan sträcker sig till 2024 och omfattas av verksamhetsinvesteringar som är normalt förekommande investeringar i verksamheten, exempelvis möbler och datorer. Det framgår inte någon särskild investering för äldreomsorgen men det noteras att investeringsram finns för bl.a. digitalisering i verksamheten.

Bostadsförsörjning

I kommunens *Bostadsförsörjningsprogram - Program för Gnesta kommun 2021-2025*⁴,

¹ Socialchefen påbörjade, enligt uppgift, sin anställning sensommaren 2021.

² Framtidsplanen 2022-2024, antagen av socialnämnden 2021-12-14

³ I granskningen anses långsiktigt som mer än tre år.

⁴ Antagen av fullmäktige 2021-04-26

beskriver kommunens arbete med bostadsförsörjning fram till 2025. I programmet presenteras bl.a. befolkningsprognoser som sedan ställs i relation till behovet av bostäder. Företrädare från socialnämndens förvaltning beskriver att förvaltningen varit med i arbetet och lämnat relevant information kopplat till förvaltningens ansvarsområden.

Personal- och kompetensförsörjning

På socialförvaltningen har en plan⁵ i form av en kompetenskartläggning gjorts som analyserats. Den visar en befolkningsprognos fram till 2030 i olika åldersgrupper (1-74), demografisk utveckling och pensionsavgångar. Utifrån dessa ser analysen av kompetenskartläggningen sedan till vilka förutsättningar som finns och som behöver finnas för en långsiktig kompetensförsörjning.

Analysen utmynnar i en bedömning av behov och relevanta åtgärder för att tillgodose dessa. Åtgärder som beskrivs är bl.a. kopplat till rekrytering och kompetensutveckling. Gällande befolkningsprognoser framhålls vid intervjuer att det finns en viss osäkerhet kring dessa kopplat till inflyttning som sker till kommunen kommande år.

Plan för fortbildning

Inom förvaltningen finns det en fortbildningsplan som sträcker sig till 2024. Planen innehåller ett antal utbildningar som ska genomföras inom exempelvis basala hygienrutiner i vård och omsorg. Företrädare från förvaltningen beskriver att planen är upplagd som ett årshjul för utbildningar som efter 2024 kommer att ske löpande.

Nära vård i Sörmland

Enligt förvaltningsföreträdare följer socialnämndens förvaltning "Målbilden" för omställningsarbetet till en Nära vård i Sörmland 2035⁶. Det är ett arbete som pågår för att skapa en personcentrerad nära vård som möter invånarnas behov på ett bättre sätt. Vidare framhålls att förvaltningen kommer att ta fram lokala strategier till hösten 2022 för hur arbetet med den länsgemensamma målbilden ska ske i Gnesta kommun.

Digitalisering och teknik

Det finns en digitaliseringspolicy och en handlingsplan för digitalisering i Gnesta kommun för åren 2018-2022. Dessa avser digitalisering inom respektive förvaltning och ej särskilt för socialnämnden.

Samverkansrådet för vård och omsorg vid demenssjukdom har reviderat det *Längsgemensamma programmet för vård och omsorg vid demenssjukdom*. Syftet med programmet är att skapa en hållbar struktur för samverkan och samsyn mellan huvudmän inom området. I programmet beskrivs stödinsatser för demenssjuka som är lämpliga inom olika former av boenden samt andra situationer såsom måltider och anhörigstöd. Vidare finns befolkningsprognoser som upprättats av Forskning och Utveckling (FoU) i Sörmland. Befolkningsprognoserna sträcker sig som längst till 2050. Prognoserna omfattar antal invånare som är 65 år och äldre men även sett till antal individer med demenssjukdom.

⁵ Kompetenskartläggning, planen är fastställd 2019-12-16 och är giltig tills vidare.

⁶ Den gemensamma målbilden för omställningsarbetet till en Nära vård i Sörmland 2035 antogs av NSV (Nämnden för socialtjänst och vård) i mars 2022.

Utifrån ovan beskrivna dokument med koppling till hur äldreomsorgen kan se ut i ett framtida (längre) perspektiv ser vi främst följande som långsiktiga (längre än 3 år):

- Analys av kompetenskartläggning
- Bostadsförsörjningsprogram 2021-2025 (kommunövergripande med avsnitt som rör äldreomsorg)

Bedömning

Revisionsfråga 1: Finns det en långsiktig planering inom området? > 3 år

Nej.

Bedömningen baseras på följande:

- Nämnden har inte fastställt en plan/strategi som långsiktigt (> 3 år) visar på en samlad bild av förutsättningar och behov som finns för framtidens äldreomsorg, vilket vi ser som en brist. I sammanhanget noterar vi att en reviderad version av äldreomsorgsplanen (den senaste versionen var gällande 2015-2018) är exempel på plan/strategi som kan tillämpas för en långsiktig planering av framtidens äldreomsorg.

Framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg

Revisionsfråga 2: Finns det en tydlig och ändamålsenlig framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg? Fokus på flexibilitet och effektivitet

Iakttagelser

Boendeplanering

I det kommunövergripande bostadsförsörjningsprogrammet 2021-2025 redovisas bostadssammansättningen som finns inom kommunen där bl.a. *specialbostäder* redovisas. Specialbostäder beskrivs vara bostäder avsedda för äldre, lägenheter i gruppboendestäder för personer med funktionsvariation eller liknande. Vidare framgår att socialförvaltningen agerar beställare gentemot Gnestahem och Gnesta förvaltnings AB, där det kommunala bostadsbolaget ska verka för att ta ett särskilt ansvar för bostäder som omfattas av behov inom socialförvaltningens verksamheter. I kommunen beskrivs det finnas drygt 200 specialbostäder där majoriteten av dessa är särskilda boenden för äldre. Vidare framgår strategier för olika befolkningsgrupper i programmet.

Följande är några av de iakttagelser som görs för gruppen *Äldre*:

- Det kommer krävas fler bostäder som är anpassade för äldre.
- Det finns många osäkerhetsfaktorer och beteenden som kan göra att insatser, och platser på särskilt boende, är svåra att prognostisera.
- Det är inte aktuellt att öppna fler äldreboendeplatser. Om fler behov av platser skulle uppstå kan befintliga lokaler i kommunen användas.
- Bostäder för äldre kan, förutom särskilda boenden, även utgöras av vanliga bostäder med hög tillgänglighet och närhet till service av olika slag.

I intervjuer framkommer att tillgången till lokaler i kommunens bestånd som kan nyttjas för äldreboenden är god och att det inte finns något akut behov av nyproduktion. Vidare framkommer att de boendeplatser som tillgängliggörs hösten 2022 innebär att behovet

av särskilt boende är tillgodosett fram till år 2026. För perioden efter 2026 behöver ytterligare prognoser och bedömningar av behov tas fram.

Kompetensförsörjning

Socialförvaltningens analys av den kompetenskartläggning som gjorts visar på att befolkningen ökar i antal samtidigt som allt fler blir äldre. Andelen personer i ålderskategorin 80-90 år prognostiseras öka med nästan 50 procent till år 2030⁷. Vidare finns det även utmaningar med psykisk ohälsa som beskrivs öka samt att fler äldre blir allvarligt sjuka. Inom förvaltningens verksamheter framkommer pensionsavgångar som en utmaning till följd av ett generationsskifte.

För att bemöta dessa utmaningar är en förutsättning att specialistkunskaper finns att tillgå inom förvaltningen. Från analysen av kompetenskartläggningen som förvaltningen genomfört beskrivs utbildningsinsatser vara nödvändiga framgent samt att förändra arbetssätt där kompetens används på bästa sätt. Vidare bedöms avancerad välfärdsteknik vara ett sätt att bidra till detta, samtidigt som det medför andra utmaningar då den nya tekniken ställer krav på ökad kunskap i takt med att utrustning/verktyg blir allt mer avancerat.

Det har dock genomförts utbildningssatsningar bl.a. för undersköterskor som medfört ökad kompetens inom verksamheterna. Det beskrivs finnas en majoritet undersköterskor inom äldreården och inom myndighetssidan är det en majoritet som har tillräcklig kompetens för sin yrkesroll. Samtidigt konstateras att det fram till 2023 (från 2020) kommer behövas nyrekryteringar och främst bland undersköterskor, boendepersonal och vårdbiträden. I intervju framkommer att det finns behov av än mer långsiktiga prognoser och bedömning av behov.

Socialnämndens resultat för 2021 uppgår till - 10 952 tkr. Av socialnämndens årsredovisningar framgår att nämnden haft underskott under ett antal år (2019-2021), vilket enligt intervjuade fått påföljder av att arbetet med kompetensutveckling inte prioriterats i tillräcklig omfattning. Detta framgår av socialnämndens årsredovisning 2021 där åtgärder för budget i balans under året bl.a. skett genom att endast genomföra nödvändiga utbildningar i verksamheten. Nämnden har inte heller nyttjat erhållna statsbidrag avsedda för kompetensutveckling i den omfattning som varit möjligt, enligt de intervjuade. Framgent beskrivs arbetet med kompetensutveckling dock ske med en tydligare systematik där tillgängliga statsbidrag ska nyttjas till fullo.

Digitalisering och teknik

På kommunövergripande nivå finns en Digitaliseringspolicy för åren 2019-2022 med en tillhörande handlingsplan för digitalisering. Som i avsnitt 1 (revisionsfråga 1) nämndes, avser dessa ej särskilt socialnämnden.

Från nämndens Framtidsplan 2022-2024 (tillika verksamhetsplan) framgår dock att det utifrån nämndens mål, *säkerställa och utveckla kvaliteten utifrån användarens behov*, upprättats följande uppdrag till förvaltningen:

- Effektivisering av processer och arbetssätt
- Välfärdsteknik utifrån ett användarperspektiv

⁷ Bedömning utgår från statistik från 2019.

- Aktivt arbeta med intern och extern samverkan

Bl.a. ska förvaltningen, inom arbetet för sina uppdrag enligt ovan, använda sig av digitalisering och teknik för att utveckla processer och arbetssätt. Det finns fyra upprättade indikatorer och målvärden som sträcker sig till 2024 för att kunna följa upp arbetet med uppdragen. Vid intervjuer framhålls att det även finns tankar om att upprätta en särskild digitaliseringsplan, eller motsvarande, för socialnämndens verksamheter för att på ett tydligt sätt ha en långsiktig strategi för arbetet med digitalisering.

I övrigt framhålls vid intervjuer att trygghetskameror inte kunnat installeras på äldreboenden p.g.a. förhinder kopplat till GDPR⁸ som den gemensamma GDPR-specialisten för Gnesta, Nyköping, Oxelösund samt Flens kommun uppmärksammat. Intervjuade menar att arbetet med införandet av trygghetskameror nu kommer att fortsätta då det inte finns några faktiska hinder utifrån hur Gnesta kommun själva ser på frågan. Det framgår även av intervjuade att brukarna godkänner ett ev. införande av trygghetskamera via en blankett.

Något som framgår av intervjuer är att kommunen fått förslag om att införa läkemedelsrobotar⁹. Detta var dock inte något som infördes med hänsyn till att det i nuläget inte skulle leda till en besparing.

Budget/resursfördelning

Socialförvaltningen har, enligt framtidsplan 2022-2024, infört en modell för volymbaserad budget som ska utvecklas för samtliga verksamhetsområden. Från 2021 omfattas äldre- och funktionshinderomsorgen av modellen. Under 2022 och framåt fortsätter arbetet med att implementera volymbaserad budgetmodell i övriga verksamheter. Ett annat uppdrag består av att kostnadseffektivisera och resursoptimera verksamheterna. Detta uppdrag består av att förvaltningen ska ta fram dels ekonomiska indikatorer, men även indikatorer för kvalitet i verksamheten.

Medborgardialoger

Ett sätt för att fånga in och beakta medborgarnas syn på framtidens äldreomsorg är att genomföra s.k. medborgardialoger. Från Framtidsplanen 2022-2024 noteras att socialförvaltningen ska ta reda på mer om olika målgrupper genom exempelvis brukarråd, målgruppskartläggningar och brukarundersökningar. Av intervjuer framhålls att nämnden inte har något systematiskt sätt att ta del av synpunkter från medborgarna inför beslut avseende äldreboenden exempelvis. Däremot beskrivs det finnas ett samarbete med förvaltningen och pensionärsföreningar, röda korset samt kyrkan bl.a. för att inhämta medborgarnas, särskilt den äldre befolkningens, synpunkter inför inriktningar som tas. Från Äldreomsorgsplanen, som var gällande 2015-2018, noteras att planen varit ute på remiss hos Kommunala pensionärsrådet (KPR).

Vidare finns *Powerhuset* i centrala Gnesta som är till för äldre, anhöriga eller allmänt intresserade medborgare som vill delta i samtal och aktiviteter. I Powerhuset finns representanter från Gnesta kommun, men även pensionärsråd och -förbund. Syftet med

⁸ EU:s dataskyddsförordning General Data Protection Regulation.

⁹ Robot för vägledning att inta läkemedel.

huset är att bryta ofrivillig ensamhet, höja sysselsättning, öka välmående och möjliggöra social samvaro mellan kommunens invånare.

Bedömning

Revisionsfråga 2: Finns det en tydlig och ändamålsenlig framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg? Fokus på flexibilitet och effektivitet

Delvis.

Bedömningen baseras på följande:

- Det finns dokumenterade underlag som visar på behov och förutsättningar inom boendeplanering, kompetensförsörjning och digitalisering.
- Däremot saknas en tydlig övergripande och sammanhållen strategi/planering för hur arbetet med såväl boenden som kompetensförsörjning och digitalisering ska genomföras. I sammanhanget bör poängteras att det finns uppdrag och pågående arbete inom de olika områdena, exempelvis uppdrag inom Framtidsplanen 2022-2024, däremot framgår inte att dessa tydligt bygger på en strategi för ett arbete mot de behov och förutsättningar som tagits fram.

Vi ser det som angeläget att nämnden upprättar en tydlig och ändamålsenlig strategi för det fortsatta arbetet avseende hur äldreomsorgens utbud (bostäder, kompetensförsörjning, digitalisering) ska utformas. Detta för att på ett sammanhållet sätt kunna arbeta systematiskt för att möta framtida behov som finns.

Beslutsunderlag

Revisionsfråga 3: Är beslutsunderlagen inom området heltäckande? Fokus på konsekvensanalys och jämförelse med likartade kommuner.

lakttagelser

Nämndens beslutsunderlag och riktning inom framtidens äldreomsorg utgörs främst av:

- Analys av kompetenskartläggning
- Bostadsförsörjningsprogram 2021-2025 (dock ej upprättad särskilt för nämnden)

Konsekvensanalyser

Från den analys av kompetenskartläggningen som gjorts inom socialförvaltningen framgår bl.a. befolkningsprognoser som sträcker sig till 2030. Det kompetenskartläggningen visar är att det finns externa faktorer som påverkar rekryteringsbehoven. Dessa utgörs, förutom demografiska faktorer, av ett antal långsiktiga förändringar i samhället som kommer påverka kommuners uppdrag de närmaste 10 åren. Exempelvis finns det ökade möjligheter för att effektivisera med ny teknik som innebär att vård i större utsträckning kan erbjudas i hemmiljö. Ett exempel på faktorer som påverkar kompetensförsörjningen negativt är en ökad konkurrens utifrån en ökad rörlighet på arbetsmarknaden. Intervjuade nämner även att det finns en konkurrens mellan Gnesta och andra närliggande kommuner med att lyckas rekrytera personal till sina verksamheter. Som tidigare nämnt beskrivs det finnas en viss osäkerhet bland de prognoser som finns för kommunens framtida utveckling. Däremot konstateras att utbildningsinsatser och ett ständigt utvecklingsarbete är nödvändiga åtgärder för kompetensförsörjningen. Vidare är en av slutsatserna att de inom

förvaltningarna behöver ses över vilka åtgärder som kommer behöva arbetas med de kommande åren, något som kräver ytterligare analys och genomgång på respektive enhet.

Bostadsförsörjningsprogrammet för 2021-2025 tar fram ett antal strategier för olika befolkningsstrategier där en grupp utgörs av *Äldre*. Programmet visar, utifrån inventeringar som genomförts, att hög ålder inte behöver betyda omfattande hemtjänstinsatser och i längden behov av en plats på särskilt boende. Samtidigt framkommer osäkerhetsfaktorer och beteenden som gör prognoser för behov av insatser och platser på särskilda boenden svåra. Andra osäkerhetsfaktorer beskrivs vara hur hälsan för äldre generationer framöver kommer vara och hur den tekniska utvecklingen kommer fortgå och påverka möjligheten till kvarboende. Programmet konstaterar dock att behovet av bostäder för äldre kommer vara högt utifrån befolkningsprognos och demografisk utveckling, men att det under programmets tidsomfattning (2021-2025) finns befintliga lokaler som går att nyttja.

Jämförelser

I analysen av kompetenskartläggningen har inga särskilda jämförelser med andra/likartade kommuner gjorts. Däremot tas hänsyn till nationella perspektiv som SKR¹⁰ lyfter, exempelvis långsiktiga förändringar i samhället.

Från intervjuer framhålls att Kolada används för att jämföra verksamheterna mot andra likartade kommuner. Vidare lyfts av intervjuade att det finns olika nätverk där det finns möjlighet till bl.a. jämförelser och diskussion kring förutsättningar inom de olika verksamheterna.

Nyckeltal från Kolada visar att Gnesta kommuns verksamheter inom äldreomsorg till stor del ligger i nivå med liknande kommuner. Här avses exempelvis kostnad för äldreomsorg (kr/inv.), nettokostnad särskilt boende äldreomsorg (kr/inv.) etc.

Bedömning

Revisionsfråga 3: Är beslutsunderlagen inom området heltäckande? Fokus på konsekvensanalys och jämförelse med likartade kommuner.

Delvis.

Bedömningen baseras på följande:

- Det saknas beslutsunderlag inom väsentliga områden som berör framtidens äldreomsorg, exempelvis en långsiktig äldreomsorgsplan, och som tar ett helhetsgrepp kring området.
- Däremot är de beslutsunderlag som idag finns inom området att anse som heltäckande för det område som berörs (kompetensförsörjning respektive bostadsförsörjning)

¹⁰ Sveriges Kommuner och Regioner.

Uppföljning

Revisionsfråga 4: Finns det en tillräcklig uppföljning av arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg till omfattning och innehåll?

lakttagelser

För att säkerställa att arbetet med framtidens äldreomsorg sker på ett ändamålsenligt sätt är det väsentligt att följa upp arbetet. Utifrån vad som framgått under tidigare revisionsfrågor (1-3) noterades att det saknas en sammanhållen plan. Detta tydliggörs även kring den uppföljning som sker då det inte finns någon sammanhållen plan som följs upp. Det är istället respektive plan/program som följs upp separat. Nedan redovisas det uppföljningsarbete som sker.

Utifrån vad som framgår av socialförvaltningens Analys av kompetenskartläggning framkommer inte någon särskild styrning för hur eller när uppföljning av kompetenskartläggning ska följas upp. Däremot tydliggörs att det krävs ytterligare analys och genomgång av förutsättningar för kompetensförsörjning på respektive enhet.

Bostadsförsörjningsprogram 2021-2025 följs upp årligen. Däremot görs detta av kommunstyrelsen, där samhällsbyggnadsförvaltningen ska göra en bedömning om programmet är aktuellt och redovisa de ev. delar som behöver uppdateras till kommunstyrelsen. Därmed berörs socialnämnden ej av det uppföljningsansvaret.

Som det konstaterades i avsnitt två (revisionsfråga två) finns det spår av arbetet med ett framtidens äldreomsorg i nämndens Framtidsplan 2022-2024 (tillika verksamhetsplan), exempelvis genom olika uppdrag för digitalisering. Samtidigt ska här betonas att verksamhetsplanen inte inom denna granskning är att anse som långsiktig i sammanhanget för *framtidens äldreomsorg*. Från planen framgår att den ska följas upp vid delårsrapport och årsredovisning. Av protokoll (2021-09-29 samt 2022-03-09) går att utläsa att planen följts upp enligt direktiv.

Inom uppföljning av Framtidsplanen framgår att ekonomisk uppföljning även inkluderar bostadsanpassningsbidrag. För 2021 framgår att färre har använt sig av möjligheten att ansöka om bostadsanpassningsbidrag.

Övriga underlag som följs upp med koppling till äldreomsorg (ej särskild koppling till *framtidens äldreomsorg*) är:

- Patientsäkerhetsberättelse (årligen)
- Kvalitetsberättelse

Kvartalsvis följs utvalda nyckeltal upp till nämnden som omfattar dess verksamhetsansvar. Exempel på nyckeltal som rapporteras är utredningstider, inflöde av biståndsbeslut och orosanmälningar. Vidare framhåller intervjuade att det även sker viss rapportering kring *framtidens äldreomsorg* och arbetet kopplat till det under punkten "Förvaltningschefen informerar", som är en stående punkt där förvaltningschefen rapporterar om väsentlig information kring nämndens verksamheter.

Av intervjuade beskrivs att uppföljning och metoden för vad som följs upp avseende framtidens äldreomsorg går att utveckla för att få en mer systematisk uppföljning.

Samtidigt beskrivs detta ha en koppling till att det saknas enhetliga/övergripande styrdokument med särskild styrning för hur arbetet med äldreomsorgen ska se ut på lång sikt.

Bedömning

Revisionsfråga 4: Finns det en tillräcklig uppföljning av arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg till omfattning och innehåll?

Nej.

Bedömningen baseras på följande:

- Nämnden får olika typer av uppföljning kopplat till äldreomsorg, som framgår ovan. Denna uppföljning ger dock inte en samlad bild avseende framtidens (långsiktig) äldreomsorg.
- Vidare framgår att det saknas tydliga styrande dokument och konkreta långsiktiga strategier för arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg (se revisionsfråga 1). Eftersom att det inte finns konkreta direktiv för hur arbetet ska bedrivas får det även konsekvenser på den uppföljning som sker till nämnd då det inte framgår vad som ska följas upp.

Ett förbättringsområde är att dels upprätta en tydlig plan/strategi för arbetet med framtidens äldreomsorg som omfattar en beskrivning av behov av äldreomsorg och olika typer av insatser (hemtjänst och boenden) samt på vilket sätt dessa behov ska tillgodoses, men även att det tydligt framgår direktiv för hur och när uppföljning av detta arbete ska ske. Här noterar vi dock att det funnits omständigheter (pandemi, chefsomsättning etc) som påverkat förutsättningarna för ett sådant arbete.

Beslut

Revisionsfråga 5: Fattar nämnden tydliga och aktiva beslut utifrån uppföljning avseende framtidens äldreomsorg?

lakttagelser

I ovan avsnitt, revisionsfråga 4, framkom att det inte fanns en tillräcklig uppföljning av arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg. Utifrån detta sätter det även förutsättningarna för vilka beslut som går att fatta utifrån rapportering avseende framtidens äldreomsorg, i och med att det inte finns en tillräcklig uppföljning. Som tidigare nämnts framhålls vid intervjuer att det varit olika anledningar kopplat till bl.a. pandemi och omsättning av personal till att ett utvecklingsarbete som ännu inte hunnit genomföras på ett systematiskt sätt.

Vidare noteras från intervjuer att det pågår ett arbete för att öppna ytterligare ca tio demensplatser som beräknas vara tillgängliga efter sommaren.

Intervjuade beskriver att de beslut och inriktningar som tas grundar sig i den befintliga kunskapen som finns inom nämnd respektive förvaltning. Såväl företrädare från nämnd och förvaltning upplever att det finns en god uppfattning hur äldreomsorgen ser ut idag och vilka behov som finns fram till 2025/2026.

I sammanhanget kopplat till beslutstagande framgår från Framtidsplanen att det finns verksamhetsmässiga mål som upprättats för att få en bredare användning av digitalisering inom verksamheterna. Däremot framkommer detta inte vara en tydlig konsekvens av uppföljning som skett inom perspektivet för framtidens äldreomsorg.

Bedömning

Revisionsfråga 5: Fattar nämnden tydliga och aktiva beslut utifrån uppföljning avseende framtidens äldreomsorg?

Nej.

Bedömningen baseras på följande:

- Det saknas en samlad uppföljning av behov av äldreomsorg och hur dessa behov avses att tillgodoses. Detta får även konsekvenser för nämndens möjligheter att fatta konkreta beslut inom området.
- Av de beslut som fattas har dessa till stor del en tidsram som är kortsiktig.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gnesta kommun genomfört en granskning av planering inför framtidens äldreomsorg. Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden säkerställt att arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och med tillräcklig intern kontroll.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden **ej** säkerställt att arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg bedrivs på ett *ändamålsenligt* sätt och med tillräcklig *intern kontroll*.

Rekommendationer

För att utveckla granskningsområdet bör socialnämnden prioritera följande rekommendationer:

- Att nämnden upprättar en plan/strategi som tydligt visar inriktningen för arbetet med äldreomsorgen på lång sikt (> 3 år).
- Att upprätta beslutsunderlag (planer/strategier) som är heltäckande inom området, dvs. att beslutsunderlagen omfattar digitalisering, utbud av boenden och övriga delar som berör granskningsområdet.
- Att nämnden fastställer direktiv för hur, när och i vilken omfattning arbetet med framtidens äldreomsorg ska följas upp till nämnden.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning	
1. Finns det en långsiktig planering inom området? > 3 år.	Nej Nämnden har inte fastställt en plan/strategi som långsiktigt (> 3 år) visar på en samlad bild av förutsättningar och behov som finns för framtidens äldreomsorg.	
2. Finns det en tydlig och ändamålsenlig framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg? Fokus på flexibilitet och effektivitet?	Delvis Det finns dokumenterade underlag som visar på behov och förutsättningar inom boendeplanering, kompetensförsörjning och digitalisering. Däremot saknas en tydlig övergripande och sammanhållen strategi/planering för hur arbetet med såväl boenden som kompetensförsörjning och digitalisering ska genomföras.	
3. Är beslutsunderlagen inom området heltäckande? Fokus på konsekvensanalys och jämförelse med likartade kommuner.	Delvis Det saknas beslutsunderlag inom väsentliga områden som berör framtidens äldreomsorg, exempelvis en långsiktig äldreomsorgsplan, och som tar ett helhetsgrepp kring området. Däremot är de beslutsunderlag som idag finns inom området att anse som heltäckande för det område som berörs (kompetensförsörjning respektive bostadsförsörjning)	
4. Finns det en tillräcklig uppföljning av arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg till omfattning och innehåll?	Nej Nämnden får olika typer av uppföljning kopplat till äldreomsorg. Denna uppföljning ger dock inte en samlad bild avseende framtidens (långsiktig) äldreomsorg. Vidare framgår att det saknas tydliga styrande dokument och konkreta långsiktiga strategier för arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg (se revisionsfråga 1). Eftersom att det inte finns konkreta direktiv för hur arbetet ska bedrivas får det även konsekvenser på den uppföljning som sker till nämnd då det inte framgår vad som ska följas upp.	

5. Fattar nämnden tydliga och aktiva beslut utifrån uppföljning avseende framtidens äldreomsorg?

Nej

Det saknas en samlad uppföljning av behov av äldreomsorg och hur dessa behov avses att tillgodoses. Detta får även konsekvenser för nämndens möjligheter att fatta konkreta beslut inom området. Av de beslut som fattas har dessa till stor del en tidsram som är kortsiktig.

2022-06-08

Tobias Bjöörn

Carin Hultgren

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Gnesta kommuns revisorer enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2022-03-09. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.